

DOI: 10.38146/BSZ.2018.11.10

HALLER JÓZSEF**Magatartástudomány és kriminálpszichológia
a rendészeti oktatásban**

A kriminálpszichológia egyik alapkérdése – hogy egy nagyon korai magyar kriminálpszichológiai munka címét¹ parafrázeáljam – az, hogy mit, hogyan és milyen ívet bezárva oktassuk a tárgyat a rendészeti képzésben. A kérdés eldöntése korántsem olyan egyszerű, mint első pillantásra látszik. Az optimista feltételezés az lenne, hogy a kriminálpszichológiai ismereteknek biztos helyük van a rendészettudományi oktatásban, de amint látni fogjuk, ez koránt sincs így: vannak országok, régiók és egyetemek, amelyekben a rendészeti képzésben nem szerepel a kriminálpszichológia mint tantárgy, vagy másodrendű szerepet játszik. Máshol ezzel szemben kiemelt tárgyként kezelik, egyebek között Magyarországon is. Az optimizmus második megnyilvánulásaként feltételezhetjük, hogy a kriminálpszichológiának mint „tantárgynak”, jól körvonalazható, a gyakorlatban meggyökeresedett témaköre van. Nos, ez sincs így; könnyen demonstrálható is, hogy a világ különböző pontjain a hallgatók olyan kriminálpszichológiákat tanulnak, amelyek csak minimális mértékben fedik át egymást.

Az előbbiekből következik, hogy a kriminálpszichológiáról írni, és megtalálni helyét a rendészettudományi képzésben, korántsem rutinfeladat. Nem pusztán eredményeket és perspektívákat kell számba venni, hanem alapvető kérdésekre is választ kell keresni. Ebben a tanulmányban erre vállalkozom. A tanulmány első harmada egy nemzetközi körkép, ami azt a kérdést járja körbe, hogy hol és mit tanítanak, hol van a helye a kriminálpszichológiának a világ rendészeti képzésében. A második része – terjedelemi korlátok miatt csak igen röviden – áttekinti a *rendészettudományi* kriminálpszichológia-képzés hazai hagyományait. A tanulmány utolsó része bemutatja a hazai kriminálpszichológia oktatásának jelenlegi és részben tervezett struktúráját, a fejlődési lehetőségek kihangsúlyozásával.

¹ Popper Péter (szerk.): A kriminálpszichológia alapkérdései I. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1974

Nemzetközi körkép

Bevezetésképpen megjegyzem, hogy természetesen nem vállalkozhatom arra, hogy kimerítően jellemezzem a világ sok ezer egyetemének gyakorlatát. Ehelyett példákat fogok többé-kevésbé részletesen bemutatni. Ezek azonban nem esetlegesen kiválasztott, hanem „mintának” tekinthető példák lesznek: mintegy képviselik a legkülönbözőbb irányzatokat.

Kriminálpszichológusok képzése

A kriminálpszichológiai képzés egyik nagyon fontos vonulata azoknak a szakembereknek a képzése, akik alkalmasak arra, hogy döntést hozzanak a bűnelkövetők beszámíthatóságáról, mentális kezelésben részesítsék a bűnelkövetőket, és hogy tanácsadóként közreműködjenek a legkülönbözőbb büntető- és polgári eljárásokban². A hivatkozott – inkább javaslatokat megfogalmazó, mint tényfeltáró – amerikai munka szerint a képzés több fázisban zajlana le. Az úgynevezett graduális képzésben (hazai viszonylatban BA-képzés) a hallgatók képzése három témakör köré csoportosulna: a pszichológiai elméletek, kutatási ismeretek, illetve a pszichológiai elvek jogi alkalmazása. A posztgraduális képzésben (hazai viszonylatban MA- és PhD-képzés) a szerzők a következő témakörök oktatását tartják fontosnak: alkalmazott pszichológia, kutatási módszertan és statisztika, kutatási gyakorlat, jog és pszichológia integrált oktatása (olyan témákkal, mint a szemtanúk vallomásai, az esküdtek döntésének pszichológiája, a tudományos érvek elfogadhatósága stb.), etika és klinikai pszichológia (olyan témák köré csoportosítva, mint a beszámíthatóság, beavatkozási lehetőségek és tanácsadás). A PhD-képzés rendszerbe integrálását az motiválta, hogy a szerzők véleménye szerint a fokozat megszerzése előnyt kínál a tanítványoknak a munkaerőpiacon. A szerzők által javasolt program tulajdonképpen kutatásközpontú tudományos képzés, amelyben a kriminálpszichológiának minimális helye van. Bár a könyv, amelynek ez a tanulmány az első fejezete³, foglalkozik „klasszikus” kriminálpszichológiai témákkal (gyermekmolesztálás, nemi erőszak, viktimológia stb.), ezek mindegyikét a jogi eljárás nézőpontjából tárgyalja, olyan

² David deMatteo – Geoffrey Marczyk – Daniel A. Krauss – Jeffrey Burl: Educational and training in forensic psychology. In: Curtis R. Bartol – Anne M. Bartol: Current perspectives in forensic psychology and criminal behavior. Sage, Los Angeles, 2012, pp. 2–12.

³ Curtis R. Bartol – Anne M. Bartol: Current perspectives in forensic psychology and criminal behavior. Sage, Los Angeles, 2012, cont.

fejezetekkel, mint Hipnózis és jog, A családi erőszak kivizsgálása a gyermek gyámság alá helyezésének szemszögéből stb.

Egy átfogó, az Egyesült Államok kriminálpszichológiai képzésének általános jellegzetességeit leíró tanulmány⁴, már elszakadni látszik az elsődlegesnek tekintett jogi nézőponttól, és a képzés céljaként a bűnelkövetők viselkedésének, gondolkodásának és magának a bűnelkövetésnek a megértését (megértetését) jelöli meg. Alapszinten a hallgatók pszichológiát és szociológiát tanulnak. Ezt később az abnormális viselkedés pszichológiája, a biopszichológia és a bűnözői viselkedés tanulmányozása követi, majd a hallgatók a képzést esettanulmányokkal, büntetőintézetekben tett látogatásokkal és tapasztalt kriminálpszichológusok meginterjúvolásával fejezik be. A hallgatók tárgyak olyan témaköröket ölelnek fel, mint a pszichopatológia, az erőszak pszichológiája, az intellektuális és kognitív képességek felmérése, a pszichoterápia módszerei stb.

Végül, hogy európai mintákra is kitérjünk, a Maastrichti Egyetem olyan képzési programot vázol⁵, amelynek három lépcsőfoka van. Az első évben a hallgatók olyan „klasszikus” és kevésbé klasszikus kriminálpszichológiai tárgyakat hallgatnak, mint kihallgatási és meghallgatási stratégiák, gyermekek elleni erőszak, fiatalkori bűnözés, bűnözői neuropszichológia, személyiségzavarok és pszichózis, a drogok pszichofarmakológiája, pszichoterápia stb. – természetesen az elmaradhatatlan jogi és kutatástechnikai képzésekkel karöltve. A második évet kutatási és klinikai tapasztalat megszerzésére, míg a harmadikat a disszertáció/diplomamunka megírására fordítják. Ezzel a komplex programmal szemben a Kenti Egyetem három jóval egyszerűbb témakör köré csoportosítja a saját kriminálpszichológiai képzését: a bűnözők gondolkodásának megértése, a kutatáshoz szükséges módszertani és statisztikai ismeretek megszerzése, illetve az íráskészség fejlesztése⁶. Utóbbi vonatkozásában a hallgatók megtanulják, hogyan kell kriminálpszichológiai tanulmányokat, bűnözésikockázat-felmérő jelentéseket, bírósági szakvéleményeket, illetve kormányzati jelentéseket írni.

Az hazai egyetemi rendészeti felsőoktatás – egyelőre – nem kriminálpszichológusokat képez, ezért ezt a fejezetet akár „fölöslegesnek” is elkönnyelhetnénk ebben a tanulmányban, ha nem világítana rá a kriminálpszichológia tudományának alapvető témáira, és ami még ennél is fontosabb: arra, hogy

4 <https://www.gradschools.com/programs/psychology/forensic-psychology>

5 <https://www.maastrichtuniversity.nl/education/master/master-forensic-psychology/courses-curriculum>

6 <https://www.kent.ac.uk/courses/postgraduate/69/forensic-psychology>

ezek az „alapvetőnek” elkönnyvelhető témák nem általánosan elfogadottak, legalábbis nem részei minden tantervnek. Az egyetlen közös elem, ami ezeket a képzéseket összeköti, az a kriminálpszichológiai *kutatás* iránti elkötelezettség. Minden más változik. Egyes képzésekben a kriminálpszichológia úgy jelenik meg, mint a jogi eljárás része, míg másokban a jog marginális jelentőségű. Egyes képzésekben a pszichológia társtudományai (például idegtudomány, pszichiátria, szociológia) hangsúlyos szerepet kapnak, míg másokból teljesen vagy csaknem teljesen kiszorulnak. Vannak képzések, amelyekben olyan témák is hangsúlyt kapnak, amelyekről máshol nem esik szó (például az íráskészség fejlesztése).

Rendészeti oktatás és kriminálpszichológia

A wisconsini igazságügyi minisztérium 2014-ben kiadott egy hetvenöt oldalas dokumentumot, amelyben irányelveket fogalmazott meg a rendészeti képzés számára⁷. A kiadványban a pszichológia szó egyszer fordul elő, nevezetesen a gyermekbántalmazás kapcsán: a helyszínre hívott rendőrnek regisztrálnia kell a bántalmazás emocionális és pszichológiai jeleit, természetesen a testi jelekkel együtt. Az Egyesült Államok e tagállamában tehát nem tartják fontosnak azt, hogy az alapfokú (nagyjából BA-képzésnek tekinthető), összesen 720 tanórát felölelő képzésből akár egyet is célzottan a kriminálpszichológiának szenteljenek.

Bármennyire meglepő, a wisconsini rendőrképzés nincs egyedül a pszichológia iránti „érzékletlenségével”. Egy négy országot összehasonlító tanulmány⁸ szerint a pszichológiai képzésnek egyedül Svájcban volt hagyománya. A német, francia és japán rendészeti képzésben akkoriban (nagyjából tíz éve) még csak a kezdeményei voltak meg. Úgy tűnik, hogy Svájcban már akkoriban nagy súlyt fektettek arra, hogy a rendőrök a technikai és kognitív értékeléshez hasonló jelentőséget tulajdonítsanak a pszichológiai értékelésnek, máshol azonban még nem. A pszichológiához többé-kevésbé kapcsolódó tulajdonságok közül Japánban az objektivitás (negatív attitűdök háttérbe szorítása), igazságérzet, felelősségérzet, és a szolgálat iránti elkötelezettség kialakítását tartották fontos képzési célnak, míg Németországban elsősorban a

⁷ <https://www.swtc.edu/uploadedpdfs/public-safety/law-enforcement/720-LE-Academy-Learning-Objectives.pdf>

⁸ Andrew Millie – Dilip Das: Education and training in four countries: Getting rule of law messages across. In: Kauko Aromaa – Sławomir Redo (eds.): For the Rule of Law: Criminal Justice Training and Teaching Across the World. HEUNI, Helsinki, 2008, pp. 184–202.

diszkriminációellenesség jelent meg hangsúlyosan, amit gyakran úgy oldottak meg, hogy a kisebbségeket bevonták a rendészeti képzésbe. A helyzet nagyon hasonló volt Franciaországban, ahol a képzés céljai között elsősorban a társadalmi pluralitás és az emberi jogok iránti érzékenység kialakítása szerepelt. A tanulmány szerzői szerint a rendőrség mind a négy országban erősen militáris jellegű és szerveződésű volt, a rendőrök pedig elsősorban technikai jellegű kiképzést kaptak. Ezt egyedül Svájcban „puhította fel” némiképpen a pszichológiai tudományok hangsúlyos jelenléte. Mindamellet a szerzők az elmozdulás jeleit is felismerték. Úgy látták például, hogy Franciaországban a rendészeti képzés kezdett elszakadni a hagyományos „technikai” képzéstől, és már akkoriban, vagyis tíz éve kezdtek előtérbe kerülni a pszichológiai nézőpontok. Hasonló fejlődés Németországban is megfigyelhető volt, de nem egységesen. Bajorországban például a pszichológiai képzés már akkoriban is egyike volt a képzés tizenkét fő céljának. Ezzel szemben Baden-Württembergben a pszichológia pusztán a választható tárgyak között szerepelt, azzal a feltételezéssel a háttérben, hogy az ilyen jellegű ismereteket a rendőrök majd a munkájuk közben szerzik meg.

Annak illusztrálására, hogy a rendészeti képzésben a pszichológiának és kriminálpszichológiának változó helye és szerepe van, álljon itt két további példa. A kaliforniai székhelyű Akadémia nevű rendészeti képzőközpontban például a pszichológiai ismeretek csak a négylépcsős képzés utolsó, mintegy „levelező” szakaszában kerülnek előtérbe⁹. (Zárójelben megjegyezzük, hogy az Egyesült Államok – vagy más országok – képzési rendszerét sokszor nehéz a hazainak megfeleltetni. A kaliforniai rendészeti képzés negyedik szakaszában a hallgatók már szolgálatot teljesítenek, és e mellett hallgatnak kurzusokat. A hazai rendszerben ez nagyjából a levelező képzésnek felel meg, azzal a megszorítással, hogy ez odaát nem képzési forma, hanem képzési szakasz.) A képzésnek sem az első, 536 tanórás, sem a második vagy harmadik (260 és 164 tanórás) szakaszában nem kerül előtérbe a pszichológia. Az utolsó szakaszban azonban külön kurzusok foglalkoznak a viktimológiával, a gyermekbántalmazással, a családi erőszakkal, az utcai bandákkal, az emberöléssel, az emberkereskedelemmel és a drogbűnözéssel. Az átadott pszichológiai ismeretek azonban korlátozottak. Gondot fordítanak az áldozatok lelki világának megértésére, a bűnözők viselkedésének leírására, a kihallgatási technikák pszichológiai vonatkozásainak tisztázására, illetve a családi erőszak és az utcai bandák kapcsán foglalkoznak szociológiával is, de a krimi-

⁹ https://theacademy.ca.gov/modular1_police_academy

nálpszichológia nagyon sok fontos területe kimarad a képzésből. Ezzel szemben a Missouri Egyetem rendészeti képzésében – „személyközi kapcsolatok” fejezetcím alatt – a kriminálpszichológia minden fontos kérdését oktatják, a stressz- és krízismenedzsmenttől az emberi viselkedésen át a kommunikációig, sőt foglalkoznak az egészséggel, az egészséges táplálkozással is¹⁰. A kriminálpszichológiai képzésnek ezen az egyetemen tizenkét fő témája van, nem számítva az egészséges életvitellel kapcsolatos témát.

Európában az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet rendőri stratégiai kérdésekkel foglalkozó részlege (*OSCE [Organization for Security and Co-operation in Europe] Strategic Police Matters Unit*) adott ki 2009-ben egy irányelv (jó gyakorlat) jellegű dokumentumot az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) tagállamai részére, amiben összefoglalta a rendészeti képzés céljait, mégpedig azoknak az értékeknek, etikának és rendészeti készségeknek az alapján, amelyeket fontosnak tartott¹¹. A dokumentumot az EBESZ főtitkárnak vezető tanácsadója állította össze, számtalan együttműködő partner segítségével, köztük négyen magyarok (*Boda József, Borbás Tamás, Gosi Hajnalka, Molnár Zsolt*). A dokumentum tíz fejezete hivatkozik pszichológiai ismeretekre, nevezetesen azok, amelyek a rendőrségi etikáról és viselkedési szabályokról, a zavargásokról, áldozatokról (viktimológia), emberkereskedeletről, családi erőszakról, védekezési taktikáról, fegyverhasználatról, járőrszolgálatról, a drogokról, kihallgatásról és meghallgatásról, illetve a kiképzők kiképzéséről szólnak. Ezekben a pszichológia néha a fejezet általános leírásában jelenik meg, máskor a képzési célok között, de megjelölték olyan területként is, amelyet a fő képzési célok elérése érdekében tárgyalni kell. Röviden: a rendészeti képzésnek ez az ajánlott európai „jó gyakorlata” át van szöve pszichológiai ismeretekkel, amelyek érintik a kriminálpszichológia legfontosabb területeit.

Összefoglalásképpen megállapítható, hogy a pszichológiai és kriminálpszichológiai oktatás – a gyakorlat szintjén – nem nélkülözhetetlen eleme a rendőrképzésnek. Vannak egyetemek, amelyekben teljesen hiányzik az oktatási kínálatból, máshol csak érintőlegesen vagy csak részlegesen jelenik meg, de vannak olyan képzési rendszerek is, ahol kimerítően foglalkoznak vele. A különbség nem országhatárok alapján jelenik meg; hatalmas eltérés tapasztalható ugyanannak az országnak a különböző akadémiái vagy egyetemei között. Ami tanulmányom szempontjából azonban a legfontosabb, az az, hogy

¹⁰ <https://extension2.missouri.edu/law-enforcement-training-academy-curriculum>

¹¹ Kevin Carty: Good Practices in Basic Police Training – Curricula Aspects. Organization for Security and Co-operation in Europe. Vienna, 2009. <https://www.osce.org/secretariat/109933?download=true>

az európai „jó gyakorlat” (ajánlás) kiemelt helyen kezeli a pszichológiát, és azokban az európai országokban is lendületet vett a pszichológiai képzés, amelyekben ennek korábban nem voltak meg a hagyományai.

Kriminálpszichológia a hazai rendészeti oktatásban

A magyar rendőrképzés kivételes helyzetben van abból a szempontból, hogy idehaza a pszichológiai és kriminálpszichológiai oktatásnak régi és gazdag hagyománya van. Ebben fontos szerepe volt *Popper Péter*nek, Magyarország egyik legismertebb és legnépszerűbb pszichológusának, aki elképesztő számú könyveinek sorát (több mint száz könyvnek volt szerzője, szerkesztője vagy társszerzője) egy kriminálpszichológiai munkával kezdte meg¹². Ez után írta meg – *Láng Györggyel* közösen – „általános pszichológiáját”¹³ a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói számára (az intézménynek Popper a hetvenes évek elején oktatója volt). Később a szerkesztésében jelent meg az a könyv, amely hosszú időn keresztül alapléműnek számított a szakmában, és amelynek címét parafrázálva emeltük ki a kriminálpszichológia lefontosabb alapkérdését a bevezetőben¹⁴. A könyv szerzői gárdájában (*Kis Géza, Majláth György, Láng György, Sáfár Attila*) olyanok szerepeltek, akik akkor és/vagy később oktattak a Rendőrtiszti Főiskolán. A könyv a klasszikus pszichológiai ismereteken túl olyan témákat is érintett, amelyek később kerültek a kriminálpszichológiai figyelem homlokterébe. Ezek közé tartozott a bűnözés és személyiségzavarok kapcsolata, a szociológiai vonatkozások, bűnözői karrierok, illetve olyan gyakorlati kérdések is, mint a pszichológus szakértő szerepe a bírósági eljárásban. Ezt követte a későbbiekben több egyetemi jegyzet, amelyek közvetítésével a rendőr hallgatók megismerkedhettek a pszichológia legfontosabb területeivel¹⁵, majd öt évvel a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, illetve a rendészettudományi kar létrejötte előtt, egy kriminálpszichológia szakkönyv.¹⁶ Ezt *Csernyikné Póth Ágnes* és *Fogarasi Mihály* szerkesztette, mindketten vezették a főiskola, illetve később a kar kriminálpszichológia tanszékét. A szerzők sorában fellelhetjük a tárgy jelenlegi oktatóit is (Fogarasi

12 Popper Péter: A kriminális személyiségzavar kialakulása. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970

13 Popper Péter – Láng György: Általános pszichológia. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 1972

14 Popper P. (szerk.): i. m.

15 Kis Géza (szerk.): Pszichológiai szakismeretek. Főiskolai jegyzet a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói számára. Rejtjel Kiadó, Budapest, 1996

16 Csernyikné Póth Ágnes – Fogarasi Mihály (szerk.): Kriminálpszichológia. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006

Mihály, *Farkas Johanna, Kováts Daniella*). Ebben a kötetben – amellet, hogy a korábbi könyvekben és jegyzetekben szereplő ismeretanyagot korszerűsítették, új nézőpontokat is megjelenítettek, nevezetesen a biológiai és a pszichiátriai megközelítést (személyiségzavaron túl), a szenvedélybetegségeket, profilalkotást, viktimológiát stb.

Sok más külföldi egyetemmel ellentétben tehát a pszichológia és a kriminálpszichológia oktatása meglehetősen hosszú (csaknem ötvenéves) múltat tekint vissza a hazai rendőrképzésben, és az évek során számtalan kiadvánnyal segítette a rendészeti szakembereket. Ezzel a hazai oktatás mintegy elébe ment azoknak az uniós ajánlásoknak, amelyekről már szó volt, és akár élenjárónak is tekinthetjük – legalábbis azokhoz a képzési programokhoz képest, amelyek nem vagy csak igen kis mértékben közvetítenek pszichológiai ismereteket. Nem hallgatható el azonban, hogy a legutóbbi szakkönyv immár tizenkét éves, és ennyi idő alatt a tudomány nagyot fejlődött. Joggal vetődik fel a kérdés: hogyan tovább?

Perspektívák

Hány tudomány a kriminálpszichológia?

Elvileg a kriminálpszichológia nem más, mint a pszichológiai ismeretek alkalmazása a bűnözőkre, lényegében tehát egyetlen, alkalmazott tudomány. A valóság azonban ennél jóval bonyolultabb – kezdve azzal, hogy ma már a pszichológia sem az, ami valamikor volt. A következőkben pontokba szedve sorolom fel és értékelem a kriminálpszichológia „anya-” vagy „társ-” tudományait, különös figyelemmel azokra a sajátosságokra, amelyek alapján a tárgy oktatása továbbfejleszhető. Helyhiány miatt egyiket sem elemzem részletesen, inkább példákkal igyekszem megvilágítani a lényegét.

Pszichológia – e tudomány modern kori fejlődésében valószínűleg a legfontosabb esemény, hogy bölcsészettudományból fokozatosan természettudománnyá alakul át. E fejlődés során nem érdeklődési köre változik meg, hanem az a mód, ahogy a kérdéseit felteszi és megválaszolja. Ezt az átalakulást – valószínűleg, és legalábbis részben – a „klasszikus” pszichológia irányzatainak, megközelítéseinek és iskoláinak sokasága motiválta. Ezek áttekintésére valószínűleg egy könyv sem lenne elegendő. Ha azonban nagyon lapidárisan szeretnénk megfogalmazni a „klasszikus” pszichológia lényegét, akkor azt mondhatnánk, hogy ez alapvetően spekulatív, elméletorientált tudomány. Központi szerepet játszik benne a *konceptió*, amelynek lényegéhez tartozik, hogy alter-

natívja van, és valóban: a „klasszikus” pszichológia számtalan, sokszor egymásnak ellentmondó, vagy egymással köszönőviszonyban sem álló (még csak nem is ellentétes) koncepciók gyűjteménye. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy *semmilyen* tényre nem támaszkodik, de a koncepció határozza meg azt, hogy hogyan gyűjtjük a tényeket, melyiket vesszük figyelembe, illetve hogy azokat hogyan értelmezzük. Ez a bölcsészettudományokban nem ritka, és még az sem állítható, hogy az a spekulatív jelleg szegényíti a pszichológiát; talán épp ellenkezőleg, ettől lesz gazdagabb, és ez teszi lehetővé, hogy egy olyan bonyolult jelenséget, mint a „lélek”, sokoldalúan világitson meg.

Ha azonban arra szeretnénk felhasználni a pszichológiát, hogy leírjuk, megértsük és előre jelezzük a valóság eseményeit (mint például a kriminálpszichológiában), akkor olyan tapasztalati tényekre kell építenünk, amelyekre megfigyeléssel és kísérletezéssel teszünk szert. Megfigyeléseinket és kísérleteink eredményeit olyan formában kell másokkal közölnünk, hogy azok bárki által megismételhetők legyenek, és ha nem bizonyulnak annak (nem állják ki a *teljes* szakterület tapasztalatának próbáját), akkor el kell vetnünk, vagy minimum át kell írunk őket. Az előző két mondatban egyébként a természettudományok egyik közkeletű meghatározását parafrázeáltam. Röviden összefoglalva: a bölcsészettudományok alapköve a koncepció, bár a tényeket nem nélkülözi; a természettudományok alapköve a tény, bár természetesen nem nélkülözi a koncepciót sem. A kétféle megközelítés látszólag csak árnyalataiban különbözik, de a bölcsészettudományok alternatív koncepciógazdagságával szemben a természettudományokban csak a frontvonalakon vannak lehetőségek. A „lezárult” természettudományos ismeretszerzési folyamat végén pozitív (általánosan igaznak tekintett) megállapítások keletkeznek, olyanok, mint az, hogy a Föld kering a Nap körül, hogy az idegrendszer működési alapegysége az idegsejt, vagy az, hogy a korai traumák többé-kevésbé pontosan meghatározható mértékben növelik a felnőttkori bűnelkövetés kockázatát.

A pszichológia természettudománnyá válásának – a kutatás és ténymegállapítás jellegének megváltozásán túl – számtalan jele van. Ezek egyike, hogy a pszichológiát a világ számtalan egyetemén a természettudományi, és nem a bölcsészettudományi karokon oktatják Ilyenek például a Londoni Egyetem¹⁷, a Cambridge-i Egyetem¹⁸, a Princetoni Egyetem¹⁹, a Los Angeles-i Kalifornia Egyetem²⁰, vagyis a világ vezető egyetemei. Ennek hazai vetülete egy hason-

17 <https://www.thestudentroom.co.uk/showthread.php?t=4949812>

18 <https://www.psychol.cam.ac.uk/undergrads/ug/nst-ii>

19 <https://www.princeton.edu/academics/areas-of-study/natural-sciences>

20 <https://lifesciences.ucla.edu/departments/>

ló jelenség a Budapesti Műszaki Egyetemen, ahol pszichológiát is oktatnak, mégpedig a természettudományi karon²¹. Részleteiben különbözik, de alapvetően mégis ehhez az irányzathoz kapcsolódik a Yale Egyetem pszichológia karának gyakorlata, amely szerint a pszichológia tárgyait két csoportra osztják: egy részét bölcsészettudományként, más részét természettudományként oktatják²². Nagyon sokatmondó egyébként egy a Princetoni Egyetemen született tanulmánynak a címe is, amely így hangzik: „Az elme tudományának újjáteremtése: a pszichológia mint természettudomány”²³. A jelenség mélyelemzése helyett végül álljon itt egy példa. A szerzőnek egy előadása után, amelyben a szexuális erőszak-tevéket tipizálta (szakirodalom alapján²⁴), az egyik, amúgy őszintén érdeklődő pszichológushallgatója megkérdezte, hogy kinek, nevezetesen mely pszichológusnak vagy gondolkodónak az elképzeléséről van szó. Erre a szerző kénytelen volt azt válaszolni, hogy itt az élet osztályozta az elkövetőket. A fő típusok ugyanis nem valamilyen gondolkodási vagy koncepcióalkotási műveletnek, hanem mérési eredménynek voltak a termékei. A hivatkozott szerzők ugyanis több száz elkövető tulajdonságainak felmérése alapján szűrték le azt a következtetést, hogy az elkövetők némileg átfedő, de alapjában véve mégis jól elkülönülő csoportokra oszthatók – egyúttal leírást is adva ezekről a csoportokról. A tényeken alapuló osztályozási rendszer „töröl” minden korábbi spekulációt és koncepciót. Csak újabb kutatási eredményekkel dönthető meg, elméletekre való hivatkozással nem. Előfordulhat például, hogy a vizsgálatok néhány száz kutatási alanya nem képviselte megfelelően a szexuális bűnözők egészét, vagy hogy más országokban a bűnelkövetők tulajdonságai másképpen oszlanak meg. Egy nagyobb – vagy egyszerűen csak egy másik – kutatási mintán, vagy egy másik országban kiderülhet, hogy a tipizálás nem jó, vagy árnyalásra szorul. Ezt azonban csak a kutatással – a természettudományoshoz hasonló tapasztalatszerzéssel – lehet eldönteni, nem spekulációval.

A szerző meggyőződése, hogy a kriminálpszichológia rendészeti oktatásának az tesz jót, ha a pszichológiát mint „anyatudományt” – összhangban a

21 <https://www.bme.hu/TTK-en?language=en>

22 <https://psychology.yale.edu/which-psyc-courses-count-social-science-list-vs-natural-science-list-b>

23 Gary Hatfield: Remaking the Science of Mind: Psychology as Natural Science. IRCS Technical Reports Series, 159., 1994. http://repository.upenn.edu/ircs_reports/159

24 Caroline J. Oliver – Anthony R. Beech – Dawn Fisher – Richard Beckett: A comparison of rapists and sexual murderers on demographic and selected psychometric measures. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 51, 2007, pp. 298–312.; Joan A. Reid – Eric Beauregard – Karla M. Fedina – Emily N. Frith: Employing mixed methods to explore motivational patterns of repeat sex offenders. *Journal of Criminal Justice*, vol. 42, no. 2, 2014, pp. 203–212.

legfrissebb irányzatokkal – természettudományként fogják fel, és csak azokat az állításait fogadják el igaznak és alkalmazzák a kriminálpszichológiában, amelyeket a tapasztalat igazol – és itt nem olyan tapasztalatról van szó, amelynek megszerzését egy koncepció irányítja. Az oktatás gyakorlati jellegének megőrzését vagy kialakítását pontosan ez a tapasztalat-központúság biztosítja. Ha nem a koncepciókhoz keresünk azokat igazoló eseteket (minden alternatív koncepcióhoz egy másik esetet), hanem a tények alapján fogalmazzuk meg koncepcióinkat, a gyakorlati esetek elemzése nagyon könnyűvé és illusztratívává válik. Ez nem vonja kétségbe a pszichológiának azt a jogát, hogy bölcsészettudományként viselkedjen; mindössze a pszichológiának azt a megközelítését azonosítja, amely a szerző szerint a kriminálpszichológia alapja lehet.

Viselkedés- és magatartástudomány – a kriminálpszichológiában a „miért?” kérdés mellett az utóbbi időben egyre fontosabbá válik a „hogyan?” kérdés is. Utóbbit válaszolják meg a „modus operandi” tanulmányok: olyanok, amelyek – egyebek között – leírják, hogy milyen stratégiát és taktikát alkalmaznak a pedofil bűnözők az interneten²⁵, vagy személyes kapcsolataik során²⁶, hogyan cserkészik be áldozataikat, hogyan követik el a bűntettet, és miképpen védekeznek a leleplezés ellen a szexuálisbűn-elkövetők²⁷. Elvben a pszichológia az elme működése mellett az emberi viselkedés leírásának is a tudománya, a gyakorlatban azonban ennek a „kötelezettségének” nagyon ritkán tesz eleget olyan részletességgel és alaposággal, mint az etológia vagy más néven viselkedéstudomány. Amint erről már korábban is írtam²⁸, a viselkedéskutatás eszközei és gondolkodásmódja nagy szolgálatot tehet a kriminálpszichológiának (egyebek között a profilozásnak is) azzal, hogy leírja azokat a viselkedéseket, amelyeket a bűnelkövetőknél tapasztalni lehet, ezeket kvantitatívan értékeli, és ez alapján létrehozza azokat a fő csoportokat, amelyekre az egyes bűnelkövetők oszlanak.

25 L. Alvin Malesky Jr.: Predatory online behavior: modus operandi of convicted sex offenders in identifying potential victims and contacting minors over the internet. *Journal of Child Sexual Abuse*, vol. 16, 2007, pp. 23–32.

26 Stephen Smallbone – Richard Wortley: *Child sexual abuse: offender characteristics and modus operandi*. Australian Institute of Criminology, Canberra, 2001

27 Michael P. Lasher – Robert J. McGrath – Georgia F. Cumming: Sex offender modus operandi stability and relationship with actuarial risk assessment. *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 30, iss. 6, 2014, pp. 911–927.

28 Haller József: *Kriminálpszichológia és humán etológia – rendészeti etológia?* In: Boda József – Felkai László – Patyi András: *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Liber amicorum in honorem Friderici Janza septuagenarii*. Dialóg Campus, Budapest, 2017

A „klasszikus” kriminálpszichológia egyik kérdése az elkövetők gondolkodásmódjának pszichikai jellemzése, amelynek megválaszolását elsősorban az nehezíti meg, hogy az elkövetők nem egyformák. A problémát sokan úgy oldják meg, hogy megpróbálnak egy „mindent magában foglaló” bűnelkövetőt kreálni, amely egyesíti magában az összes létező pszichikai tulajdonságot (ilyen bűnöző a valóságban természetesen nem létezik), mások iskolákba tömörülnek, ahol valamilyen szempont szerint elemzik az elkövető pszichológiáját, majd „harcba szálljanak” azokkal, akik elemzésüket egy másik szempontrendszer szerint végezték el. A viselkedés- és magatartástudomány azonban – pontosabban annak egyre gyakrabban megjelenő „modus operandi” tanulmányai – nemcsak azt igazolja vissza, hogy az elkövetők különböznek egymástól, hanem a fő típusokat is képes elkülöníteni, amivel fogódzót nyújt a pszichológiai típusok leírásához is. A pedofil bűnözőnek például nincsenek globális pszichológiai tulajdonságai; ezeket csak az egyes altípusokra vonatkoztatva lehet leírni, amelyeket azonban a viselkedéstudomány eszközei nélkül nagyon nehéz lenne felismerni. A viselkedéstudománynak már régóta fontos szerepe van a kriminálpszichológiai kutatásban, és úgy gondolom, hogy lassan el kell foglalnia méltó helyét a tárgy oktatásában is.

Biológia – ha megvizsgáljuk a három vezető pszichológiai tudományos folyóirat (*Annual Review of Psychology*, *Psychological Bulletin*, *Perspectives on Psychological Science*)²⁹ tartalomjegyzékét, igen érdekes felfedezést tehetünk: a pszichológia nemcsak a természettudományos módszerek és megközelítés szempontjából, hanem tartalmilag is elmozdult a természettudományok irányába. Egyre gyakrabban ötvözi saját ismeretanyagát olyanokkal, amelyeket a biológia tárgykörébe sorolhatunk. Ilyen biológiai tudományterületek a genetika és epigenetika, az endokrinológia és az idegtudományok. Az *Annual Review of Psychology* 2018-ban megjelent 47 cikke közül 15 (32 százalék) foglalkozott efféle kérdésekkel; az arány a másik két folyóirat esetében 21 és 19 százalék. A vezető folyóiratok mellett ugyanezt látjuk a rangsorlista középtájékán elhelyezkedő folyóiratoknál is (például a *Journal of Experimental Psychology: General*, illetve a *Psychological Science* című folyóiratnál a biológiai tárgyú cikkek aránya 22, illetve 23 százalék). A „tiszán pszichológiai” folyóiratok cikkeinek durván ötöde tehát felhasznál biológiai módszereket és eredményeket. Megjelentek azonban a határterületeken mozgó folyóiratok, amelyek fontosságát azok nagy száma és széles körű elismertsége is igazolja. Ilyen nagy tekintélyű újságok a *Molecular Psychiatry*, a *Neuropsychopharmacology*, a

²⁹ <https://www.scimagojr.com/journalrank.php?category=3201>

Psychoneuroendocrinology stb. Megjegyzendő, hogy a „másik oldalról” szintén érdeklődés mutatkozik a pszichológia iránt: a vezető idegtudományi folyóiratok például gyakran közölnek mentális zavarokkal vagy ennél általánosabb pszichológiai kérdésekkel foglalkozó cikkeket.

Az idegtudományok és a pszichológia érdeklődési területe az elmúlt évtizedekben erős átfedésbe került; lényegében ugyanazt (az emberi elme működését) tanulmányozzák, bár eltérő módszerekkel. Nagyjából ugyanez mondható el a genetikáról és az endokrinológiáról (például stresszendokrinológiáról) is. A „biológiai oldal” olyan kérdésekre ad választ, amelyekre a pszichológia önmagában nem képes, és fordítva, a pszichológia olyan kérdéseket vet fel, amelyek iránt a „biológiai oldalon” erőteljes érdeklődés mutatkozik. A biológia bevonását a kriminálpszichológia oktatásába azonban nemcsak a két tudományág fokozatos „összenövése” indokolja, hanem az a növekvő szerep is, amelyet a pszichológiával összefüggésben álló biológiai felfedezések a bűnüldözésben és az igazságszolgáltatásban játszanak. Ennek csupán egyetlen oldalát emeljük ki: a beszámíthatóság kérdésének eldöntésében az elkövető idegrendszeri³⁰ vagy genetikai³¹ tulajdonságainak felmérése egyre fontosabb szerepet játszik.

A kriminálpszichológiában nem lehet elhanyagolni a bűnelkövetés biológiai tényezőit, ennél fogva a tárgy oktatásában sem. Itt szeretném hangsúlyozni azonban, hogy ezeknek a stúdiumoknak sokkal mélyebbeknek kell lenniük, mint a korábbi gyakorlat volt. Szinte nincs pszichológia-tankönyv, amely ne tartalmazna biológiai elemeket. Korábban azonban a tankönyvek megrekedtek olyan egyszerű jelenségek bemutatásánál, mint a szinapszis vagy a stresszhormonok. A biológiai tudományok mai fejlettsége ennél sokkal mélyebb, és ami még fontosabb: ennél sokkal használhatóbb pszichológiai elemzéseket tesz lehetővé.

Szociológia – a szociológiai ismeretek nemcsak azért nélkülözhetetlenek, mert a bűnözés létrejöttében a társadalmi viszonyok fontos szerepet játszanak, hanem azért is, mert a csoportos bűnözés lényegében egy szociológiai jelenség. Itt nem egyszerűen arról van szó, hogy a pszichológiának része a szociálpszichológia. Ez természetesen így van; e triviális kijelentés miatt azonban a kérdést nem lett volna érdemes itt megemlíteni. Ami fontossá teszi a szociológiát önmagában (a bűnözés kockázati tényezőin túl), az az,

30 J. Sherrod Taylor: Neurolaw: towards a new medical jurisprudence. *Brain Injury*, vol. 9, iss. 7, 1995, pp. 745–751.

31 Deborah W. Denno: Behavioral genetics evidence in criminal cases. In: Nita A. Farahany (ed.): *The Impact Of Behavioral Sciences On Criminal Law*. Oxford University Press, 2009, pp. 317–321.

hogy a bűnszervezetek társadalmi csoportok, amelyek működését nem lehet megérteni szociológiai elemzés nélkül, a működés megértése nélkül pedig nem tisztázhatók az elkövetők pszichikai tulajdonságai sem. Egyszerű példával élve: a bűnszervezetek szociálisan erősen tagoltak, és teljesen másféle pszichológiája van az utcai „katonának”, aki erőszakosságával szolgálja a szervezet céljait, és a szervezet tagjaként működő ügyvédnek, aki védi őt. Legalább ekkora vagy még nagyobb pszichológiai különbségek vannak az utcai drogárus és a között a földműves között, aki a világnak valamilyen távoli pontján a növényt termeszt. Az előző sokszor maga is drogfogyasztó, és ezzel a munkával keres pénzt szenvedélyének kielégítésére, míg az utóbbi tevékenysége sokszor nem is tekinthető antiszociálisnak, mert hazájában az illető növény termesztése nem illegális. Az ehhez hasonló (de nyilván nem pusztán említésszintű) szociológiai elemzések nélkül a kriminálpszichológia nem vizsgálható, és nem is érthető meg.

Pszichiátria – a bűnözők jelentős része mentálisan zavart; a pszichiátriai zavarok részaránya pedig a büntett típusától függ. A nagyon súlyos büntettek elkövetői (például a sorozatgyilkosok) többszörösen zavartak³², míg a pedofil bűnelkövetés nem képzelhető el pedofil zavar nélkül³³. Ezek az elkövetők tehát legalábbis egyszeresen zavartak, de gyakran fennáll náluk az antiszociális személyiségzavar második diagnózisa is. Másféle bűnelkövetők körében a mentálisan zavartak aránya nem ennyire magas (harminc és hetven százalék között ingadozik)³⁴, de még ez a viszonylag mérsékelt arány is azt jelenti, hogy a bűnüldözés során a rendőr gyakran dolgozik mentálisan zavart emberekkel. Ezek viselkedése, a rendőrségi intézkedéshez való viszonya, sőt a vele szemben alkalmazandó intézkedések attól függnnek, hogy az elkövető *milyen* zavarban szenved. Ez vonatkozik a gyanúsítottak kihallgatási technikáira³⁵, a bűnözőiprofil-alkotásra³⁶, akárcsak a rendészeti munka számtalan

32 David Freedmana – David Hemenway: Precursors of lethal violence: a death row sample. *Social Science and Medicine*, vol. 50, 2000, pp. 1757–1770.

33 M. Ashley Ames – David A. Houston: Legal, social, and biological definitions of pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, vol. 19, no. 4, 1990, pp. 333–342.

34 Henrik Anckarsäter – Susanna Radovic – Christer Svennerlind – Pontus Höglund – Filip Radovic: Mental disorder is a cause of crime: The cornerstone of forensic psychiatry. *International Journal of Law and Psychiatry*, vol. 32, 2009, pp. 342–347.

35 Jodi L. Viljoen – Ronald Roesch – Patricia A. Zapf: An examination of the relationship between competency to stand trial, competency to waive interrogation rights, and psychopathology. *Law & Human Behavior*, vol. 26, no. 5, 2002, pp. 481–506.

36 Peter H. Schmidt – Stephan A. Padosch – Marcus A. Rothschild – Burkhard Madea: Forensic case profiling aspects on multiple homicides from the Cologne-Bonn Metropolitan Area 1985–2000. *Forensic Science International*, vol. 153, issues 2–3, 2005, pp. 168–173.

más formájára. Ennélfogva a pszichiátriai ismeretek nagyon fontosak a rendészeti munkában, így nélkülözhetetlenek az oktatásban is. A rendészettudományi kar nem pszichiátrékat képez, ezért gondosan mérlegelni kell, hogy milyen mélységű és a gyakorlatban mennyire használható ismereteket közvetít az oktató, de ezt a jelenségekört nem lehet kihagyni az oktatásból.

Matematika – utoljára említtem meg a matematikát mint olyan tudományágot, amelyben valódi jártasságot nem lehet szerezni a rendőrképzés során, a témakört mégsem lehet teljesen elhanyagolni az oktatásban. A gyakorlatorientált matematikai modellek egyre szaporodnak a legkülönbözőbb rendészeti tevékenységi területeken, kezdve a bűnözőiprofil-alkotással³⁷ a zavargások kezelésén át³⁸ a szervezett bűnözésig³⁹. A matematikai modellek céljai sokfélék: vannak, amelyek a nyomok alapján jóslják meg az elkövető pszichikai és más tulajdonságait, más modellek a büntettek elkövetésének valószínűségét és majdani lefolyását igyekeznek megjósolni, ismét mások arra a kérdésre keresik a választ, hogy milyen módszerekkel lehet egy bűnszervezet működését felszámolni. Talán nincs messze az az idő, amikor a hasonló modellek – szoftverek formájában – a rendészeti munka fontos kiegészítőivé válnak. A hallgatók bevezetése a témakörbe részben ezt a lehetséges jövőt szolgálja. A matematikai modellek mindemellett új, és másképpen nem elérhető következtetések levonásához is elvezetnek, új összefüggésekre világítanak rá, és ezek sokszor a háttérben álló matematikai eszköztár beható ismerete nélkül is használhatók az oktatásban, majd később a rendészeti munkában. Ezért a matematikai modelleket érdemes röviden tárgyalni az oktatás során anélkül, hogy túlságosan elmerülnénk azok technikai részleteiben.

Ha összeszámoljuk az előbbi pontokat, a válasz a fejezetcímben feltett kérdésre: (legalább) hat. Ahhoz tehát, hogy a kriminálpszichológiát megfelelő szinten és gyakorlatban alkalmazható módon oktassuk, minimum hat tudományág ismereteit kell „belezsúfolnunk”. Ezt természetesen nem tehetjük meg izoláltan (külön oktatva például a matematikai modelleket), mindenképp integráltan, mindig arra a területre koncentrálni kell megtennünk, amely az adott rendészeti pszichológiai téma szempontjából a legrelevánsabb. Ezt megkönnyíti, hogy a felsorolt tudományágak maguk is átfedésben vannak, és

37 Hyeon-Woo Kang – Hang-Bong Kang: Prediction of crime occurrence from multi-modal data using deep learning. Plos One, 2017, 12:e0176244.

38 Henri Berestycki – Jean-Pierre Nadal – Nancy Rodríguez: A model of riots dynamics: shocks, diffusion and thresholds. American Institute of Mathematical Sciences, vol. 10, 2015, pp. 443–275.

39 Paul A. C. Duijn – Victor Kashirin – Peter M. A. Sloom: The relative ineffectiveness of criminal network disruption. Scientific reports, vol. 4, 2014, p. 4238.

bőven kölcsönvesznek egymás általános megközelítéseiből, módszertanából, és gondolataiból. Az átfedések teszik őket integrálhatóvá.

A kriminálpszichológia oktatásának íve

A rendészettudományi kar hallgatói tanulmányaik első félévében kezdik el a pszichológiai ismeretek elsajátítását, a *Hegedűs Judit* által gondozott társadalmi és kommunikációs ismeretek keretén belül. Bár a cím mást sugall, a tantárgy tematikája⁴⁰ világossá teszi, hogy a hallgatók az alapvető lelki jelenségekkel ismerkednek meg, kezdve a motivációktól az érzelmeken át egészen a személyiségfejlődésig, mégpedig – a szerző tapasztalata szerint – klasszikus pszichológiai megközelítésben, tág teret engedve a különböző pszichológiai koncepcióknak. Ez a tárgy bevezeti a hallgatót a pszichológia rejtelmeibe, felvillantja e tudományág sokszínűségét és az emberi lélek működésének bonyolultságát. E tárgy tematikája tehát a „klasszikus” pszichológia, amely sok szempontból különbözik attól, amelyet – összehasonlító jelleggel – röviden bemutatam.

A kriminálpszichológia oktatása a második félévben kezdődik el, amikor a hallgatók megismerkednek a bűnelkövetés szociológiai, biológiai és pszichológiai kockázataival, továbbá a bűnelkövetői karrierekkel vagy életutakkal. Ebben a fázisban a témába vágó szociológiai, biológiai és „természettudományos pszichológiai” ismeretek elsajátítása a fő cél. Ugyanebben a félévben kezdődik és a következőben fejeződik be a legfontosabb bűntípusok megismertetése a hallgatókkal. Ennek a periódusnak a legfontosabb témái az erőszakos, szexuális, csoportos és szervezett bűnözés, valamint a terrorizmus. Az első három témánál a korábban megemlített tudományágak mellett szerepet kap a viselkedés- és magatartástudomány, valamint a pszichiátria. A csoportos bűnözés témájától kezdve egyre hangsúlyosabban jelenik meg a szociológia mint értelmezési keret, és ekkor mutatjuk be elsősorban a zavarosságok, csoportos és szervezett bűnözés témáin belül a legfontosabb matematikai modelleket is. A harmadik félévben az oktatás egyfajta rendészeti pszichológia jelleget ölt, amelynek fő témái a bűnözőiprofil-alkotás, a kihallgatás-lélektan, viktimológia, a rendőri intézkedés pszichológiája, illetve a rendészeti mentálhigiéné. A negyedik félév tematikája kriminálpszichiátriai és egyben gyakorlati jellegű is. Itt kerül sor a bűnüldözési munká-

⁴⁰ <https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/rmttb06-tarsadalmi-es-kommunikacios-ismeretek.original.pdf>

ban oly fontos pszichiátriai ismeretek átadására, az előző félévek tematikájának mintegy összegzésképpen, konkrét esetek elemzésén keresztül.

A rendészettudományi kar kriminálpszichológiai képzési programjára egy szakirányú mesterképzés tehetné fel a koronát, de ez még nem valósult meg. Ennek oka kettős. Egyrészt számomra nem teljesen világos, hogy ilyen jellegű képzésre mekkora a társadalmi/rendészeti igény, másrészt egy ilyen képzésnek még az emberi feltételei sem jöttek létre. A szükséges létszámon túl a rendészeti gyakorlati munkában járatos szakemberek tanszéki hiánya a legfontosabb korlátozó tényező. Ha azonban ilyen képzés iránt igény mutatkozna, ez a képzési forma néhány éves időtávlatban létrehozható lenne.

Összegzés

Bár a rendészeti oktatásnak nem mindenhol „kötelező” eleme a kriminálpszichológiai képzés, a vezető egyetemek gyakorlata, a rendőrképzéssel kapcsolatos európai és nem európai ajánlások fontos szerepet szánnak ennek a tárgynak. Sok ország sok egyetemén kiemelt szerepet kap a kriminálpszichológia, és még azok az országok is e tárgy fejlesztése irányába mozdultak el, amelyekben ennek korábban nem volt hagyománya. Magyarország abban a szerencsés helyzetben van, hogy gazdag hagyományokkal büszkélkedhet ezen a téren. A kriminálpszichológia utóbbi egy évtizedének fejleményei azonban szükségessé teszik az oktatás magasabb szintre emelését. Jelenleg olyan jövőkép rajzolható fel, amelyben a társtudományok bevonásával az oktatás elvezeti a hallgatót az általános pszichológiai ismeretektől a gyakorlatorientált képzésig. A rendőr emberekkel dolgozik; ebben az értelemben szükségszerűen pszichológusnak vagy „tisztelőtbeli” pszichológusnak kellene lennie. Az itt vázolt képzési keretprogram, amely ötvözi a nemzetközi képzés minden elemét, sőt új elemekkel egészíti ki, lényegében azt teszi lehetővé, hogy tevékenységének ezt az oldalát professzionális szinten lássa el.